

Sis morts entre els treballadors de l'aerografia tèxtil per causes desconegudes

Tots els colors del verí

El "Cas Ardystil" no s'ha tancat. Sis víctimes d'una malaltia desconeguda, seixanta afectats que no saben com evolucionaran, empreses tancades i un sensació de por generalitzada a les comarques de l'Alcoià i el Comtat sobre un fons d'economia submergida i precarietat laboral.

El passat dijous 4 de novembre, moria a l'hospital general d'Alacant Josefa Parra, treballadora de l'empresa Ardystil de Cocentaina (el Comtat). La causa immediata de la mort; un afecció semblant a la fibrosi pulmonar, el motiu que desencadenà aquesta malaltia: encara desconegut. La història es repetia. El nom de Josefa s'unia al d'Isabel Miró, Yovanna i Soraya González, Andrés Méndez i Milagros Lucas, tots sis operaris de l'aerografia tèxtil (un sistema d'estampació mitjançant pistoles difuminadores sobre plantilles) i tots, a excepció d'Andrés, treballadors d'Ardystil.

El drama va començar el 15 de febrer, quan va morir la primera víctima, Isabel Miró. El que en aquell moment es va atribuir a una tuberculosi va passar a ser una autèntica tragèdia quan la seua companya Yovanna González va morir en circumstàncies semblants. La Conselleria de Treball de la Generalitat valenciana va començar una investigació sobre l'empresa que va registrar tota mena d'irregularitats (vegeu EL TEMPS, 428) i que va provocar-ne la clausura. Després vingueren les revisions mèdiques exhaustives als treballadors d'Ardystil, ampliades a tots aquells que treballaven en altres empreses d'aerografia. Els resultats van ser esporàdics: una gran part tenia símptomes d'afeccions respiratòries i alguns es trobaven en estat francament greu: serien les pròximes víctimes.

A la vegada s'encetava un procés judicial contra la propietària d'Ardystil, Juana Llàcer, que continua en llibertat al poble de l'Olleria, i que ara s'ha ampliat contra els propietaris d'Aeroman, empresa on treballava Andrés Méndez. A la vista de les revisions efectuades, la Conselleria va decidir tancar les fàbriques que treballaven amb aerografia i exigir que s'implantaren diverses mesures de seguretat, com potents campanes extrac-

tores. Però l'estranya síndrome va causar més morts i alguns mesos després, a l'octubre, el conseller de Treball, Martín Sevilla, decidia suprimir definitivament l'activitat de l'aerografia tèxtil al País Valencià.

El cas ha sotraguejat les comarques de l'Alcoià i el Comtat, on s'ubiquen les empreses que s'havien estat dedicant a aquesta activitat, i ha obert ferides difícils de guarir. Actualment, hi ha un nombre indeterminat, al voltant de 60, d'afec-

tats amb seqüeles físiques. Entre ells, sis continuen hospitalitzats, sis empreses tancades i uns altres 60 treballadors en situació d'inseguretat laboral total.

UNA MALATIA DESCONEGUDA

Encara que un procés similar a la fibrosi pulmonar ha estat la causa última de les morts l'agent que causa aquest deteriorament encara no ha estat trobat. Segons Julio Marín, catedràtic de neumolo-

gia de la Facultat de Medicina de València: "Podem dir que és una malaltia nova perquè fins ara no hi ha casos descrits en aquest tipus de treball. Ara bé, la relació causa-efecte és molt clara: les condicions de treball juntament amb els productes utilitzats han provocat el mal. Potser la falta de ventilació, la calor... hi ha molts factors que s'han d'estudiar i després també hem de tenir en compte la sensibilitat de cada persona, com per exemple si abans tenia alguna afecció pulmonar o no."

Aquest punt ha fet sorgir tota classe de dubtes, ja que el treballador d'Aeroman

presa i quins productes utilitzava i de quina manera, però a mi tot això em fa pensar en alguna 'fórmula' casolana de barreig que desconeixem".

Les investigacions continuen però l'última reunió mantinguda entre el conseller de Sanitat, Joaquim Colomer, i més de 23 especialistes de diversos països europeus no va donar cap resultat. La definició oficial del mal encara és vaga: "Brot de malaltia respiratòria en treballadors de la indústria d'aerografia tèxtil de la Comunitat Valenciana l'origen de la qual és, molt probablement, una o diverses substàncies inhalades durant el treball".

ment el moment de donar-lo, ens prenen el pèl".

A més d'aquestes crítiques, l'administració ha rebut també una acusació molt directa per part d'afectats i sindicats: les inspeccions de sanitat i treball no funcionaven. Amb només 15 inspectors, la Conselleria de treball havia tancat Ardystil el 1989, però des d'aquell moment no havia tornat a visitar l'empresa, i aquesta havia reobert pel seu compte sense cap permís. "Les inspeccions —comenta Paco Molina, coordinador comarcal de CC.OO. a l'Alcoià— només funcionen quan hi ha denúncies però aquí no pot haver-hi de-

El cas ha sotraguejat les comarques de l'Alcoià i el Comtat, on s'ubiquen les empreses.

RAFA GIL

Aquesta falta de definició és la que provoca un gran malestar entre els malalts. Fa dues setmanes es formava una coordinadora d'afectats, presidida per Guadalupe Pavón. "La Conselleria amaga informació", pensa Guadalupe. "Encara no hi ha una llista oficial de malalts ni tampoc dels graus en què afecta la malaltia. El tractament que se'ns està donant, a base de cortisona, té uns efectes secundaris que encara no coneixem i ningú no ens explica". Les revisions continuen. Cada dia són controlats a l'hospital d'Alcoi dos o tres afectats i alguns d'ells es queden ingressats. El desànim entre els malalts és gran. "No sabem què ens passa —comenta Guadalupe— i no tenim cap alternativa més que esperar, l'única certesa és el fet que estem enverinats". La tragèdia assolix unes proporcions encara més dramàtiques si tenim en compte que l'edat mitjana dels afectats és de 18 i 19 anys. "És molt dur —sentència Guadalupe— saber que només pots esperar la mort".

La impotència dels afectats s'ha vist encara més crispada per la falta de diàleg amb l'administració. "Fa setmanes que exigim un informe de la situació —comenta Guadalupe— i ajornen constant-

núncies perquè per a molta gent aquest era un primer treball al qual havia accedit sense cap formació. A més, contra la precarietat del lloc de treball, el treballador no pot fer res en una comarca com la nostra on s'han perdut 1.999 llocs de treball en un any. Això, determinats empresaris ho saben i actuen transgredint la legalitat". Llocs de treball sense cap condició sanitària i molts en situacions il·legals d'economia submergida, tal com les morts d'Ardystil, han tret a la llum.

"Ara ens hem adonat que l'economia submergida és un perill molt greu", comenta José Marset, alcalde de Cocentaina. "A partir d'ara haurem de reflexionar sobre el tema i potser això ha servit perquè obrim els ulls". Tant per a l'alcalde com per al delegat de CC.OO., aquest afer ha deixat marcada la comarca i el clima de psicosis i de crisi serà difícil de superar. A tall de mostra, la situació en què han quedat els 60 treballadors que, en principi sense cap símptoma, treballaven en empreses d'aerografia tèxtil. "Estem en l'aire —comenta Julio Gisbert, que feia cinc anys que treballava a Aeroman—, perquè ni cobrem l'atur ni tenim treball ni hem cobrat cap quantitat per comiat". "A

mort, Andrés Méndez, era un malalt crònic que patia algunes afeccions pulmonars de feia anys. Incloure la seua mort dins el mateix sac implica que el "cas Ardystil" afecta més empreses que la que li ha donat el nom. Julio Marín, a títol personal, apunta una possible causa: "No tinc massa dades perquè la Conselleria de Sanitat no les ha facilitades i no tinc diàleg amb ells, a més serà difícil, si no impossible, saber exactament quanta gent i durant quant de temps treballava a l'em-

Bayer i les seues combinacions, la incògnita

Després de la segona mort entre les treballadores de l'empresa Ardystil i coincidint amb l'inici de les investigacions oficials, tècnics de l'empresa Bayer es van personar en la nau industrial per conèixer la manera en què eren utilitzats els seus productes. En efecte, la multinacional alemanya és la fabricant de la gran majoria dels productes que utilitzava Ardystil. La resposta oficial de Bayer, una vegada fetes les comprovacions pertinents va ser aquesta: "el productes venuts, que la propietària havia comprat a un intermediari, estan perfectament homologats, però no són per a aerografia, sinó per a estampació. Han estat malament utilitzats".

Aquesta obstinació a apartar-se de qual-sevol acusació no és gens estranya. Malgrat que al nostre país Bayer manté una reputació impecable (tot i que diversos sectors imputaven als seus productes la responsabilitat de la síndrome tòxica de la colza) la multinacional ha de patir a Alemanya les campanyes de la coordinadora contra la Bayer i dels anomenats "accionistes crítics", propietaris d'accions que entren a les assemblees generals d'accionistes i denuncien presumptes irregularitats de la Bayer a l'hora de fabricar i vendre plaguicides i altres productes. En concret, aquestes formes de protesta van fer públiques que Bayer continuava fabricant DDT a Brasil encara que el producte havia estat prohibit a Occident i que gran part de la contaminació del Rin provenia de les seues plantes de fabricació.

Les accions de la coordinadora obligaren Bayer a retirar el producte anomenat Lebaycid de la comunitat de Paxi, a Grècia, ja que els camperols el creien responsable del gran nombre de tumors que apareixien. Amb la informació facilitada per la coordinadora, el procés va ser favorable als pagesos. El Lebaycid, el continuen utilitzant els arrossers del Delta de l'Ebre.

En el cas Ardystil, el comportament de Bayer ha estat impecable, però els delegats de CC.OO. a l'empresa que han demanat informació sobre els productes utilitzats per l'empresa de Cocentaina han rebut amenaces, segons ha denunciat Pere Boix, del gabinet de salut laboral del sindicat.

CC.OO. ha denunciat també que la Conselleria no ha donat cap llista dels productes sospitosos que podien utilitzar-se a Ardystil i que, potser, s'utilitzen ara en altres empreses. No obstant això, el sindicat ha tingut accés a una llista extraoficial dels productes que s'hi utilitzaven entre els

Bayer, molt més que Aspirines.

ARXIU

quals figuren l'Acramol W, l'Acramin FWN i l'Emulsionante L, tots de Bayer i tots utilitzats també a l'empresa Aeroman. Aquests productes contenen respectivament clorur de vinilidè, epiclorhidrina i òxid d'etilè, components que, segons el gabinet de salut laboral, poden causar des de bronquitis o edemes pulmonars fins a irritacions en la pell o infertilitat temporal.

La solució definitiva, en tot cas, es troba en mans de l'institut toxicològic. Veïns de Cocentaina afirmen que "una persona" indeterminada ofería les barreges magistrals per a estalviar productes a les diferents empreses, i que Ardystil les acceptà. Aquest *creador*, i els que acceptaren les seues fórmules, podria ser el culpable últim. "Els treballadors d'Ardystil -comenta Guadalupe Pavón- no han amagat cap producte. Tot està en mans dels que porten el procés judicial. De manera que nosaltres només podem esperar".

Per si de cas, l'empresa intermediària que comercialitzava els productes de Bayer ha decidit canviar de nom. Tractarà així de desaparèixer d'una història macabra que ha causat morts, ha deixat gent sense treball, ha convertit a alguns empresaris en "assassins" davant l'opinió pública i ha tret de la pols una situació de precarietat laboral que pocs podien imaginar.

J. S.

més -afegeix M. José Martínez, companya seua- no sabem si desenvoluparem la malaltia i els empresaris tampoc ho saben, per això tenen por de contractar-nos, perquè després podíem ser per a ells una baixa a mantenir; és com si estiguérem marcats".

Per tal de pal·liar aquesta situació, la Conselleria de Treball va subscriure un conveni la passada setmana amb els alcaldes de Cocentaina i Alcoi per tal de donar ajudes als afectats pel tancament de les empreses. El conseller Martín Sevilla va aclarir que es tractava d'ajudes "molt personalitzades", i no va voler concretar res més.

El conseller va anunciar, a més, que es potenciaria la reconversió de les indústries tancades en altres sectors tèxtils. Fonts pròximes a alguns d'aquests empresaris han comentat a EL TEMPS que "aquesta reconversió no és tan senzilla, perquè les pèrdues són molt grans: contractes perduts i pagaments de crèdits que continuen. La moral, a més, està per terra perquè l'opinió pública ha castigat tots els empresaris per igual i no tots actuen irregularment". L'aerografia, mentrestant, és un sistema que continua en vigor en empreses del Principat i de Galícia, que, a més, i segons fonts empresarials, han aprofitat la situació per pujar els preus dels seus productes.

Per Rafael Terol, president de l'agrupació d'empresaris d'Alcoi, la decisió de la conselleria de tancar les empreses d'aerografia era "inevitable". "No hi havia altre remei. Les vides humanes estan per damunt de tot i, a més, la imatge d'Alcoi estava, en certa mesura, en joc. El més important és esbrinar la causa de la malaltia. Al carrer, els comentaris més abundants apunten que s'hi utilitzaven estranyes barreges de productes i no entenc per què el procés judicial va tan lent. Respecte a la indústria de l'aerografia, ja no existeix, això és tot."

La inquietud entre la població de les dues comarques, mentrestant, continua creixent. Els malalts experimenten cansament, dificultats respiratòries i es troben deseparats. Mentrestant, continuen *sub judice* les investigacions sobre els productes trobats a Ardystil però les anàlisis efectuades per l'Institut Nacional de Toxicologia de Madrid encara no arriben, tot i que oficialment havien de fer-se públiques el passat mes de setembre. Una veïna de Cocentaina sintetitzava l'ambient que es respira: "acabaran coneixent-nos com el poble dels soterrans."

Jordi Sebastià